

xšnaoθrahe ahurahe mazdā

Detail from above the entrance of Tehran's fire temple, 1286š/1917-18. Photo by © Shervin Farridnejad

The Digital Archive of Brief Notes & Iran Review (DABIR)

ISSN: 2470-4040

www.dabirjournal.org

Samuel Jordan Center for Persian Studies and Culture
University of California, Irvine
1st Floor Humanities Gateway
Irvine, CA 92697-3370

Editor-in-Chief

Touraj Daryaee (University of California, Irvine)

Editors

Parsa Daneshmand (Oxford University)

Arash Zeini (Freie Universität Berlin)

Shervin Farridnejad (Freie Universität Berlin)

Judith A. Lerner (ISAW NYU)

Book Review Editor

Shervin Farridnejad (Freie Universität Berlin)

Advisory Board

Samra Azarnouche (École pratique des hautes études); Dominic P. Brookshaw (Oxford University); Matthew Canepa (University of Minnesota); Ashk Dahlén (Uppsala University); Peyvand Firouzeh (Cambridge University); Leonardo Gregoratti (Durham University); Frantz Grenet (Collège de France); Wouter F.M. Henkelman (École Pratique des Hautes Études); Rasoul Jafarian (Tehran University); Nasir al-Ka'abi (University of Kufa); Andromache Karanika (UC Irvine); Agnes Korn (CNRS, UMR Mondes Iranien et Indien); Lloyd Llewellyn-Jones (University of Edinburgh); Jason Mokhtarin (University of Indiana); Ali Mousavi (UC Irvine); Mahmoud Omidsalar (CSU Los Angeles); Antonio Panaino (University of Bologna); Alka Patel (UC Irvine); Richard Payne (University of Chicago); Khodadad Rezakhani (History, UCLA); Vesta Sarkhosh Curtis (British Museum); M. Rahim Shayegan (UCLA); Rolf Strootman (Utrecht University); Giusto Traina (University of Paris-Sorbonne); Mohsen Zakeri (University of Göttingen)

Logo design by Charles Li

Layout and typesetting by Kourosh Beighpour

Contents

Notes

- 1- Hamid **Bikas Shourkai**: La satrapie de Phrygie hellespontique (Daskyleion): des origines à la chute de l'Empire perse achéménide **1**
- 2- Stanley M. **Burstein**: Ctesias' Sources: A Suggestion **17**
- 3- Kiarash **Gholami**: Some Remarks on the Inscription and Attribution of a Transitional Arab-Sāsānian Dirham from Merv **21**
- 4- John **Hyland**: Hyštaspes, Gobryas, and elite marriage politics in Teispid Persia **30**
- 5- Thomas **Jügel**: The Aramaeogram of the Copula in Zoroastrian Middle Persian and a Note on the 2sg. Optative **36**
- 6- Firoze M. **Kotwal**: Incantations For The Festival Of The Farmers And For The Consecration Of Gravel (nīrang ī jashan ī burzigarān o nīrang ī sang-rēzā yaštan) **42**
- 7- Firoze M. **Kotwal**: Religious Injunction to be Observed when a Zoroastrian Expires During the Gatha Days **48**
- 8- Daniel T. **Potts**: The lands of the Balahute and Lallari **52**
- 9- Daniel T. **Potts**: The Persian Gulf in the Cosmographia of the Anonymous Geographer of Ravenna, c. 700 AD **57**
- 10- Razieh **Tassob**: Language and Legend in Early Kushan Coinage: Progression and Transformation **71**

Book Reviews

- 11- Carlo G. **Cereti**: Review of Foltz, Richard. *Religions of Iran: From Prehistory to the Present*. London: Oneworld Publications, 2013. 314pp. ISBN 978-1-78074. **86**
- 12- Sajad **Amiri Bavandpour**: تذکره آرییل (وقایع نامه آریلا)، متن کهن اثر مؤلف ناشناس، ترجمه محمود فاضلی بیرجندی، تهران، مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی (مرکز پژوهش‌های ایرانی و اسلامی)، ۱۸۵ صص، ۱۳۹۰. **90**
- 13- Adam **Benkato**: Review of Barbati, Chiara. *The Christian Sogdian Gospel Lectionary E5 in Context*. Veröffentlichungen Zur Iranistik 81. Wien: Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2015.—357pp. **95**
- 14- Yazdan **Safae**: Aliyari Babolghani, Salman, *Tahrīr-e 'ilāmi-ye katibe-ye dāryuš-e bozorg dar bisotūn. pīšgoftār, daštur-e 'ilāmi-ye haḥāmanešī, ḥarfnevisī, tarḡome, moqābele bā tahrīrhāye digar, yāddāsthā va vāže-nāme [The Elamite Version of Darius the Great's Inscription at Bisotun. Introduction, grammar of Achaemenid Elamite, transliteration, Persian translation, comparison with other versions, notes and index]*, Tehran: Našr-e Markaz. 1394š/2015. Pp. 268. ISBN 978-964-213-272-0. **98**

dabj̄r

Digital Archive of Brief notes & Iran Review

No. 5.2018

ISSN: 2470 - 4040

© Samuel Jordan Center for Persian Studies & Culture
University of California, Irvine

تذکره آرییل (وقایع نامه آریلا)، متن کهن اثر مؤلف ناشناس، ترجمه محمود فاضلی بیرجندی، تهران، مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی (مرکز پژوهش‌های ایرانی و اسلامی)، ۱۳۹۰، صص ۱۸۵.

سجاد امیری باوندپور

بخشی از مهم‌ترین داده‌های تاریخی برای بازسازی دوران ساسانی از خلال متون کلاسیک سریانی بدست می‌آیند. رویدادنامه آرییل و یا تاریخ کلیسایی آدیابنه، از جمله متون سریانی است که تمام وقایع ذکر شده در آن، اواخر دوران اشکانی و بخش زیادی از تاریخ دوره ساسانی را در بر می‌گیرد. به همین سبب، از زمانی که این متن در سال ۱۹۰۷ میلادی توسط آلفونس مینگانا^۱ معرفی شد، همواره بسیار مورد توجه محققان تاریخ دوره ساسانی بوده است. هرچند که مینگانا در مقدمه‌ای که بر متن ویراسته این اثر نگاشت آن را منسوب به نویسنده‌ای سریانی زبان با نام مشیحا زکیا در قرن ششم دانست^۲، با این حال، از همان ابتدا ایراداتی جدی در خصوص اصالت این متن مطرح شد.^۳ پرداختن به فقره اصالت این متن از حوصله این نوشتار خارج است و یقیناً در چند سطر نمی‌توان به شکلی کامل به این موضوع پر اهمیت پرداخت و این معنی خود فرصت و نوشتار دیگری را طلب می‌کند. تنها ذکر این نکته خالی از فایده نخواهد بود که از زمان انتشار این متن به تناوب برسر قبول و یا رد اصالت آن اختلاف وجود داشته است. والکر^۴ نیز از آخرین کسانی است که ایراداتی جدی بر سر اصالت تاریخی این متن وارد کرده است.^۵

با این توصیفات، کتاب تذکره آرییل، که شامل ترجمه‌ای فارسی از این رویدادنامه است توسط انتشارات دایره‌المعارف بزرگ اسلامی به چاپ رسیده است. با توجه به آنکه تا پیش از انتشار این کتاب هیچ‌کدام از منابع تاریخی سریانی به زبان فارسی برگردانده نشده بود، انتشار این کتاب می‌توانست نوید دهنده فصل تازه‌ای از تحقیق و پژوهش بر روی منابع تاریخ دوران ساسانی و به خصوص منابع سریانی، که

1- Alphonse Mingana.

2- Mingana 1907, VII-XI.

3- Vošté 1941, 514-518.

Assfalg 1966, 19-36.

4- Joel Thomas Walker.

5- Walker 2006, 287-290.

همچنین در رد اصالت نسخه خطی که مینگانا متن وقایع‌نامه را بر اساس آن منتشر کرد رجوع کنید به:

در تتبعات فارسی بی‌نهایت مهجور مانده‌اند باشد. با این وجود يك بررسی ساده و اجمالی از این کتاب نشان می‌دهد که این اثر نه تنها اثری تحقیقی و مفید نیست، بلکه در بسیاری از موارد می‌تواند باعث گمراهی خواننده خود و رواج دهنده صورت‌هایی غلط از اسامی و اصطلاحات باشد که تبّعات منفی زیادی خواهد داشت. از همین روی در نقد حاضر سعی شده است تا پاره‌ای از ایرادات موجود در این کتاب مطرح و بررسی شود.

کتاب تذکرهٔ اربیل شامل چهار بخش اصلی است. نخست مقدمهٔ مترجم و سپس متن ترجمه به همراه پانوش‌ها، پیوست‌ها و در نهایت کتابنامه، که در این جا ایرادات هر بخش به تفکیک آورده می‌شود.

مقدمهٔ مترجم

این بخش شامل مقدمه‌ای کوتاه از نویسنده و مترجم کتاب است. مترجم خود اشاره می‌کند: «این مقدمه کوتاه بر اساس منابع گوناگون برای شناخت مقدماتی وقایع‌نامهٔ آریلا تهیه شده است تا خوانندهٔ فارسی زبان آشنایی اندکی با پیشینهٔ آن بدست آورد» (ص ۱۲). اما مروری کوتاه بر این مقدمه نشان می‌دهد که نویسنده در این نوشتار به جای آنکه اطلاعات مفیدی به خوانندهٔ خود بدهد بیشتر او را گمراه می‌کند.

بزرگ‌ترین ایراد این کتاب در همین بخش مقدمه به چشم می‌خورد، آن‌جا که مترجم خواننده را دربارهٔ کتاب‌شناسی متنی که ترجمه کرده است کاملاً سرگردان می‌کند. آن‌گونه که از این مقدمه برمی‌آید، باید گفت که مترجم خود نمی‌داند چه کتابی (؟) را ترجمه کرده است. وی در مورد کتاب‌شناسی اثری که ترجمه کرده است چنین می‌نویسد: «همانطور که اشاره شد این کتاب متنی سریانی بوده است که مترجم حاضر افتخار دارد گزارشی از متن انگلیسی آن را در این کتاب به خوانندهٔ فارسی زبان تقدیم دارد» (ص ۱۰). همچنین در پانوش همین جمله چنین آمده است: «متن انگلیسی ترجمهٔ تیموتی کرول است و انتشارات دانشگاه کاتولیک آمریکا آن را در سال ۱۹۸۵ م. منتشر کرده است» (همانجا). شاید بسیار عجیب باشد اگر بدانیم چنین کتابی با چنین مشخصاتی هرگز منتشر نشده است! پیش از ادامهٔ این موضوع لازم است تا مروری بر سابقهٔ پژوهش‌های انجام شده بر روی متن سریانی رویدادنامهٔ اربیل داشته باشیم. نخست‌بار در سال ۱۹۰۷ میلادی مینگانا در جلد نخست از مجموعهٔ «منابع سریانی»^۶ متن این رویدادنامه را ویرایش و به همراه ترجمه‌ای به زبان فرانسه به چاپ رساند.^۷ سپس در سال ۱۹۱۵ میلادی زاخائو^۸ ترجمه‌ای به زبان آلمانی از آن را به همراه تعلیقات و حواشی مفید به چاپ رساند.^۹ در سال ۱۹۲۷ میلادی نیز ترجمه‌ای به زبان لاتین از این متن توسط زورل^{۱۰} به چاپ رسید^{۱۱}، تا این‌که در سال ۱۹۸۵ میلادی کاورا^{۱۲}، ویرایشی تازه از این متن را به همراه ترجمه‌ای به زبان آلمانی به چاپ رساند.^{۱۳} بر اساس این ترجمهٔ آلمانی، تیموتی کرول^{۱۴}، در سال ۲۰۰۴ میلادی ترجمه‌ای به زبان انگلیسی از این متن به سفارش سایت ساسانیکا به صورت الکترونیک تهیه کرد که فایل آن در این سایت قرار داده شده است.^{۱۵} حال اگر به کتاب‌شناسی ارائه شده توسط مترجم بازگردیم خواهیم دید که متن انگلیسی که مترجم از آن استفاده کرده است هیچ‌گاه به صورت کتاب چاپ و منتشر نشده است، بلکه نسخه‌ای الکترونیکی بوده است که در سایت ساسانیکا قرار داده شده است و خود ترجمه‌ای انگلیسی از ترجمهٔ آلمانی متن سریانی بوده است. از همین روی آنچه مترجم فارسی به عنوان کتاب‌شناسی اثر ترجمه شده به خواننده عرضه کرده تماماً اشتباه، نادرست و جعلی است و هیچ نامی از سایت ساسانیکا که مترجم فارسی متن انگلیسی را از آن‌جا برداشته آورده نشده است.

6- Sources Syriaques.

7- Mingana 1907, 1-170.

8- Eduard Sachau.

9- Sachau 1915.

10- Franz Zorell.

11- Zorell 1927, 143-204.

12- Peter Kawerau.

13- Kawerau 1985.

14- Timothy Kroll.

15- <http://www.sasanika.org/sasanika-library/the-chronicle-of-arbela/>

جز این کتابشناسی جعلی، مقدمه مترجم شامل اشتباهات دیگری نیز هست. به عنوان نمونه در ذکر رویدادنامه‌های سریانی چنین آورده است: « وقایع‌نامه یوشع که بخشی از وقایع‌نامه دیوزینیوس یا همان وقایع‌نامه زوقین است ... » (ص ۱۰)، حال آن‌که سال‌های سال است که مشخص شده است که رویدادنامه دیوزینیوس تل محری و رویدادنامه‌ای موسوم به زوقین دو اثر جداگانه از هم هستند که هیچ ارتباطی با یکدیگر ندارند.¹⁶

همچنین در ادامه مقدمه آورده شده است: « متن انگلیسی هم در بعضی موارد پانویس‌هایی دارد که بیشتر آن‌ها در متن فارسی آورده شده است، مگر آن‌دسته از پانویس‌ها که به زبان سریانی بودند و به نظر آگاهان، بیشتر به تلفظ‌ها و بیان اختلاف قرائت‌ها یا نسخه‌ها پرداخته‌اند» (صص ۱۲-۱۳). متأسفانه مترجم فارسی به این مهم دقت نداشته است که از متن سریانی رویدادنامه آرییل تنها یک نسخه خطی در دست است.¹⁷

همچنین بخش عمده‌ای از توضیحات این مقدمه در باب رویدادنامه آرییل و مباحث مربوط به اصالت آن عیناً کپی‌برداری از مقدمه نسخه دیجیتالی است که از ترجمه این رویدادنامه در سایت ترتولیان قرار داده شده است¹⁸، بدون آنکه اشاره‌ای به این موضوع شده باشد.

ترجمه متن

همانطور که در بالا گفته شد مترجم فارسی، این اثر را از روی ترجمه انگلیسی که خود ترجمه‌ای از ترجمه آلمانی متن سریانی است، به فارسی برگردانده است. یکی از مشکلاتی که در ترجمه‌های متون تاریخی بر اساس ترجمه‌های دست چندم آن متن به وجود می‌آید عدم ضبط صحیح اسامی خاص در متن برگردانده شده است که به سبب عدم آگاهی مترجم ثانی (در اینجا ثالث!) به زبان اصلی متن به وجود می‌آید. حال آن‌که این عدم آگاهی هیچ توجیهی برای ضبط نادرست اسامی خاص بدست نمی‌دهد. با آن‌که مترجم فارسی در مقدمه خود طی عباراتی مفصل تأکید می‌کند که در این ترجمه بارها با عده‌ای از استادان تاریخ ایران باستان، تاریخ مسیحیت، تاریخ میان‌رودان و روم شرقی و تعدادی از کارشناسان زبان‌های باستانی رایزنی کرده و از آنان راهنمایی گرفته است، اما نگاهی کوتاه به متن فارسی نشان می‌دهد که هیچ کارشناس و استاد صلاحیت‌داری در حوزه مطالعاتی این متن، بر این ترجمه نظارت نداشته است و گواهی مدعا شمار فراوان اغلاطی است که در برگردان اسامی خاص موجود در متن به وجود آمده است. در حالی‌که اگر کسی کوچکترین آگاهی از خط و سیستم آوایی زبان سریانی داشته باشد به راحتی متوجه این اشتباهات فاحش می‌شود لیکن برای کسانی که با زبان اصلی متن آشنایی ندارند این اشتباهات می‌تواند گمراه‌کننده باشد. از آنجایی که مترجم، اثر خود را ترجمه‌ای از متن انگلیسی می‌داند (و نه متن سریانی) در اینجا از پرداختن به کیفیت ترجمه فارسی از متن انگلیسی پرهیز می‌شود و تنها بر روی موارد ترجمه ناپذیر متن یا همان اسامی خاص تکیه می‌شود. آشکار است که اسامی جای‌ها و کسان خود به تنهایی از داده‌های ارزشمند هر متن تاریخی به شمار می‌روند از این روی برگردان صحیح اسامی از متن اصلی یکی از مهمترین وظایف مترجم است که باید خود را بدان متعهد بدانند. در ادامه شماری از اساسی‌ترین اشکالات موجود در متن ترجمه فارسی آورده می‌شود:

- ص ۱۹: عَدَى.

صورت سریانی: ܐܕܝܐ، آوانویسی: *adai*، برگردان صحیح به رسم‌الخط فارسی: آدی.

- ص ۵۱: حَنِيطَه.

صورت سریانی: ܚܢܝܬܐ، آوانویسی: *hanitā*، برگردان صحیح به رسم‌الخط فارسی: حنیتا.

- ص ۵۷: رَحْتَا.

صورت سریانی: ܪܚܬܐ، آوانویسی: *rahtā*، برگردان صحیح به رسم‌الخط فارسی: رَحطا.

- ص ۵۷: عِيدِ مِشِيَا.

صورت سریانی: ܥܝܕܐ ܡܫܝܬܐ، آوانویسی: *bēd mešihā*، برگردان صحیح به رسم‌الخط فارسی: عیدِ مِشیا.

- ص ۶۸: بِيْتِ لَيْتِ.

صورت سریانی: ܒܝܬܐ ܠܝܬܐ، آوانویسی: *bēt lāpāt*، برگردان صحیح به رسم‌الخط فارسی: بیت لاپات.

16- Harrak 1999, 1-17.

17- Berlin MS or fol. 3126.

18- http://www.tertullian.org/fathers/arbela_oo_eintro.htm.

- ص ۶۹: اَرِبَطْ گَلال: صورت سریانی: **ܐܪܝܒܬܐ ܓܠܠܐ**. آوانویسی: *herbat glāl*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: حیربت گلال.
- ص ۷۶: نکیهه: صورت سریانی: **ܢܟܝܗܗ**. آوانویسی: *nakihā*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: نکيحا.
- ص ۷۸: صبحا لیسو: صورت سریانی: **ܘܨܒܚܐ ܠܝܣܘܐ**. آوانویسی: *šobhā la-išo*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: شوبحا لیشوع.
- ص ۸۱: آخا دآبوحی: صورت سریانی: **ܐܚܐ ܕܐܘܒܘܚܝ**. آوانویسی: *akā d-abohi*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: آخا-ذ-آبوهی.
- ص ۸۵: سبتته: صورت سریانی: **ܫܒܬܐ**. آوانویسی: *šabtā*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: شَبْتا.
- ص ۸۷: شاشان: صورت سریانی: **ܫܘܫܢܐ**. آوانویسی: *šošān*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: شوشان.
- ص ۸۷: پیَا: صورت سریانی: **ܦܝܐ**. آوانویسی: *pāpā*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: پاپا.
- ص ۹۳: عاقبَلَهه: صورت سریانی: **ܩܥܒܠܐ**. آوانویسی: *qēb alāhā*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: عَقِيب آلاها.
- ص ۱۰۰: نیس: صورت سریانی: **ܢܝܨܐ**. آوانویسی: *niqiā*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: نیقیا (در آثار فارسی این نام بیشتر به صورت عربی آن یعنی نیقیه رواج یافته است).
- ص ۱۰۴: کرخ دی لادن: صورت سریانی: **ܟܪܚܐ ܕܝ ܠܕܢܐ**. آوانویسی: *karkā d-lēdān*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: کرخا-ذ-لیدان.
- ص ۱۰۶: حصنه دا بدیگار: صورت سریانی: **ܚܘܨܢܐ ܕܐܒܕܝܓܐܪܐ**. آوانویسی: *hēsānā d-bdigār*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: حیسنا-ذ-بدیگار.
- ص ۱۱۳: ماران زکا: صورت سریانی: **ܡܪܢܐ ܕܙܟܐ**. آوانویسی: *māran zakā*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: مارَن زَکا.
- ص ۱۱۸: هپسی: صورت سریانی: **ܚܦܨܝܐ**. آوانویسی: *hapsai*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: حِپسی.
- ص ۱۳۳: عبوشته: صورت سریانی: **ܘܒܘܫܬܐ**. آوانویسی: *abošatā*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: عبوشْطا.
- ص ۱۲۷: تهل: صورت سریانی: **ܬܗܠܐ**. آوانویسی: *tahl*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: تَحل.
- بیشتر صفحات: حدایب/ حدیاب.
- صورت سریانی: **ܚܕܝܒܐ**. آوانویسی: *hadyab*, برگردان صحیح به رسم الخط فارسی: حَذِيب.

همچنین پانویس‌هایی که مترجم فارسی بر متن انگلیسی اضافه کرده است اگرچه دارای اطلاعات جانبی خوبی برای خواننده است اما در پاره‌ای از موارد عدم تسلط مترجم به حوزه‌ای که در آن ورود کرده است باعث شده است که در این قسمت هم خواننده را از اطلاعات اشتباه بی نصیب نگذارد. از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ص ۳۱، پانویشت ۴۱: آنچه در این قسمت در نسخه الکترونیکی انگلیسی پانویشت شده است (= **ܦܚܠܐܝܐ**) نه نام قاصد، بلکه صورت سریانی واژه پیک/قاصد است که مترجم فارسی به دلیل عدم آگاهی، این را نام قاصد تصور کرده است.
- ص ۶۸، پانویشت ۱۴۰: مترجم در این پانویشت دلیل استفاده نویسنده متن از مبدأ تاریخ یونانی (سلوکی) را این‌گونه شرح می‌دهد: «مؤلف کتاب که از ایران به شدت ناشاد بوده موقع اشاره به تاریخ هم به تقویم سلوکیان که ایران را اشغال کرده بودند ارجاع می‌دهد.» گویا مترجم از این موضوع آگاه نیست که استفاده از مبدأ یونانی در متون سریانی امری رایج و عادی بوده و هست. حتی بسیاری از

نسخه‌های خطی رونوشت شده سیرانی توسط کاتبان تا اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن بیستم میلادی که نسخه برداری از متون سیرانی در نواحی شمالی عراق همچنان دایر بوده است از مبدا یونانی برای تاریخ نویسی در انجامه‌ها استفاده میشده است و مسلم است که ادعای مترجم در این پانویشت بسیار ناشیانه است.

کتاب‌نامه

کتابنامه‌ها معمولاً کلیدی هستند که خواننده را برای مطالعات سپسین در موضوعات مربوطه یاری می‌کنند. متأسفانه کتابنامه این اثر هم هیچ کمکی به خواننده خود نمی‌کند و کتابنامه‌ای که مترجم در پایان کتاب خود ارائه کرده است به شکل بسیار عجیبی تدوین شده است. به عنوان نمونه موارد زیر جالب توجه هستند:

- قرآن؛

- کتاب مقدس؛

- *Encyclopaedia Britannica*;

- *Encyclopaedia of religion*;

- *Webster's new Collegiate Dictionary*;

و یا :

- شهرستان‌های ایران‌شهر، ترجمه شهرام جلیلیان، توس، تهران، ۱۳۸۸ ش. که نام نویسنده اصلی کتاب یعنی "تورج دریایی" به کل نادیده گرفته شده است.

به نظر نگارنده این سطور، سبک شگفت انگیز ارائه کتابنامه در این کتاب توضیحات بیشتری را بر نمی‌تابد.

در پایان لازم به یاد آوری است که ترجمه و تحقیق بر روی منابع کهن تاریخی، مخصوصاً منابع مکتوب برای دوران ساسانی به زبان فارسی از ضروریاتی است که متأسفانه با وجود گذشت سال‌های بسیار از آغاز مطالعات آکادمیک در این حوزه در ایران به شکل کاملی به آن توجه نشده است. با این حال، در غیاب آثار پژوهشی و تحقیقی دست اول بر روی این متون، باید از تبدیل شدن کتاب‌هایی نظیر کتاب نقد شده در نوشتار حاضر به عنوان مرجع برای خوانندگان فارسی زبان ابراز نگرانی کرد.

منابع

Assfalg, J., 1966. "Zur Textüberlieferung der Chronik von Arbela. Beobachtungen zu Ms. or. fol. 3126," *Oriens Christianus* 50, pp. 19-36.

Harrak, A., 1999. *The Chronicle of Zuqnin, Parts III and IV*, Toronto.

Kawerau, P., 1985. *Die Chronik von Arbela*. CSCO 467-468, Syr. 199-200. Leuven.

Mingana, A., 1907. "Histoire de l'Eglise d'Adiabene sous les Parthes et les Sassanides", *Sources Syriaques* 1, Leipzig, pp. 1-170.

Sachau, E., 1915. *Die Chronik von Arbela. Ein Beitrag zur Kenntniss des ältestens Christentum im Orient*, Abhandlungen der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaft, philosophisch-historische Klasse 6. Berlin.

Vošte, J. M., 1941. "Alphonse Mingana," *Orientalia Christiana Periodica* 7, pp. 514-518.

Walker, J. T., 2006, *The Legend of Mar Qardagh: Narrative and Christian Heroism in Late Antique Iraq*, The Transformation of the Classical Heritage 40, Berkeley.

Zorell, F., 1927. "Chronica Ecclesiae Arbelensis ex idiomate syriaco in latinum vertit", *Orientalia Christiana* 8, pp. 143-204.